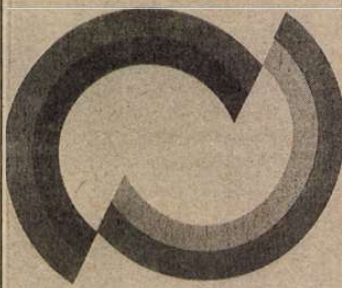

Drámák fiókból, drámák fiókba

Rivalda
88
89

Magvető Kiadó

Egyre nehezebb eldönteni, hogy a színházi évadokhoz vagy a drámai művek megszületéséhez igazodik-e inkább a Rivalda. Bármelyik szempontot követi is, az idei válogatás sem mutathat föl maradandó összeállítást. Ha csak azt a gesztust nem tekintik annak, hogy a kötet fajsúlyosabb darabjai a politikai hangulatváltással együtt lélegző, részben fiókból előkerült művek (Csurka István: Majális, Eörsi István: A kihallgatás, Gosztonyi János: Andrásy út 60.). Egyfajta elégtételt szolgáltatva ezzel az említett szerzőknek, s jelezve, évtizedekkel ezelőtt írt darabjaik valamelyest túl is élték témáik politikai aktualitását. A zsarnokság megidézésében, a kor drámájának felvillantásában ma is hitelesek az alkotások, s atmoszférájuk tekintetében is e művek esnek közelebb ahhoz a társadalmi drámaképzethez, melyet a klasszikus irodalomból ismerhetünk.

Dramaturgiailag legérettebb e sorban Csurka színműve, melyet tragikus sorsú nemzedéktársának, Szabó Istvánnak szentelt. A Majálisban az önpusztító és a csöndben megalkuvó értelmiség konfliktusa emelkedik modell értékűvé, morális dilemmává. Noha az írónak ez a darabja sem mentes az átlátszó prekonceptiótól, s a didaktikus mozzanatoktól, a figurákban valós kortünetek sűrűsödnek, s egy csöndes társadalmi dráma rejtőzködik: egyfelől a valódi tehetség szétzilálása és az értékét veszejtő társadalom, másfelől a középszer simulékonyságának elismerése, s az ebből adódó, sajátos értelmiségi lelki furdalás. Eörsi '56 utáni börtönélményeit csúsztatja a Rákosi-korba 1965-ös darabjában, A kihallgatásban. Az idősíkok „összetalálása” jelzése is a két politikai éra tudati azonosságának, egyúttal alkalom arra is, hogy a diktatúra természetrajzát általánosabb, intellektuális szinten is áttekinthesse, s a múlandó kommunista archetípusokat tragikus élményközelből megteremtse. A téma közhelyesebb feldolgozása Gosztonyi drámája, Az Andrásy út 60. A hitelesség itt sem kérdőjelez-

hető meg, s a couleur locale már önmagában drámaisággal telített. A figurák viszont teleteltek, publicisztikusan nagyon is kiszolgáltatva: imént említett eleve elrejtésnek.

Az antológia másik másként vonulatában férfi és női viszonya próbál drámai helyzetbe kerülni (Kiss Irén: Álmodtam egy várost, Nádás Péter: Temetés, Szakonyi Károly: A hentes). A megközelítések különbözőek, színvonal egyenletlenebb. Kevesebb drámai lehetőséggel, a kamaraelőadások igényeit szem előtt tartva. Nádás is csak kivételes írói talentumának köszönhető, hogy színpadi cselekvéséből végsőkéig redukált és nyelvben erősen poetizált művet színjátékként funkcionálhat. Ehhez a lírai betétekkel első sorban olvasmányélményt nyújtó darabot, ismert trilógiajának harmadik részét misztériumjátékká kellett stilizálnia, a színészpárt egy helyről és időtől megfosztott elvont térben mozgatnia. Így a „mitológiai dramaturgia metafizikus vonásai nem csak bénítják a színpadtechnikát, hanem egy modernek kísérleti színpad lehetőségeit is megteremtik, melyben egyszerre érvényesül a szerző egyfajta intellektuális monológja és a külső megközelítések variálhatósága. Felejthetőbbek: Kiss Irén meglehetősen kisszerű „hétjanásza”, az Álmodtam egy várost, valamint Szakonyi Károly rutinosan megírt, árnyalt szinte hangjátékból színpadra emelt produkciója, A hentes.

Az említett csoportok egyikébe sem illeszthető szervesen a Vigyázat, mély víz!, Dancs István egyfelvónásosa, mely akár meghökkenítő tévedésnek is fölfogható a válogatásban, hiszen a darab egyetlen ponton sem lépi túl az amatőrizmus ismérveit.

Ha e drámák színházzal való kapcsolatát tekintjük megállapítható: nem kötődnek szigorúan a címbemű dátumozott évadhoz, a Majális és az Andrásy út 60. ősbemutatója korábban volt. Lovas Ildikó szerkesztő szempontjai tettek velük kivételt, csak segítségükkel kapcsolódhat e válogatás manapság megélenkült társadalmi önvizsgálatok vérkeringésébe. Nemcsak Sultán Sándor Barátaim! Kannibálok!, Nagy Karola C. kisaszony szenvedélye és Gyurkovics Tibor Boldogház című művei nem értek a kötetbe. Hiányérzetünkre illusztrálására más példákra említünk: kimaradt Csurka István Megmaradni, Kornis Mihály: Körmagyar és a ugyancsak korábban keletkezett Mészöly Miklós-darab, Az ablakmosó. (Magvető)

Pozderka Judit